

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ	4
2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	6
3. ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	9
Απέλαση χωρίς αξιολόγηση	10
Ανεπαρκείς υπηρεσίες τηλεφωνικής βοήθειας	11
Μη έκδοση κατευθυντήριων γραμμών από την αστυνομία	12
Φόβος αντιποίνων	12
4. ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΩΓΗ	13
Προστασία με αντάλλαγμα τη συνεργασία	14
Η απειλή της απέλασης	14
Ανεπαρκής προστασία μαρτύρων	15
Πολύ σύντομη περίοδος περίσκεψης	16
Μακρές δικαστικές διαδικασίες και περιορισμένη πρόσβαση σε επανόρθωση	17
Περίθαλψη και αρωγή ασυμβίβαστες με την ένταξη	18
5. Η ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	19
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	22
Αναγνώριση των γυναικών που μπορεί να έχουν πέσει θύματα εμπορίας ανθρώπων	22
Ενίσχυση της νομικής κάλυψης	22
Προάσπιση του δικαιώματος στην προστασία και στην αρωγή	22
Εξασφάλιση επανόρθωσης και αποκατάστασης	23

Ελλάδα

Προάσπιση των δικαιωμάτων γυναικών και κοριτσιών θυμάτων εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση

Εισαγωγή

«Αν μείνω εδώ στον ξενώνα για τέσσερα ή πέντε ή έξι χρόνια, ή αν αυτός μπει στη φυλακή, μετά δεν θα έρθει να μου κόψει τον λαιμό; Ξέρω ότι είναι τρελός από τον τρόπο που με έδερνε – ‘αντι-επαγγελματικά’, δεν έκανε καμία προσπάθεια να μην ‘χαλάσει το προϊόν’.»

Η Αλέξα μεταφέρθηκε στην Ελλάδα από κάποια χώρα της ανατολικής Ευρώπης. Αγωνιζόταν να ξεπεράσει τις δυσκολίες στη ζωή της και ευελπιστούσε σε μια δουλειά που θα της επέτρεπε να υποστηρίξει την οικογένειά της πίσω στην πατρίδα, όπως είχε στη Διεθνή Αμνηστία.¹ Ένας οικογενειακός φίλος την έφερε σε επαφή με ανθρώπους που «θα την βοηθούσαν να μεταναστεύσει». Λέει ότι την υποχρέωσαν να εκδίδεται, ότι την υπέβαλαν σε σοβαρή σωματική και ψυχολογική κακοποίηση, και τέλος ότι την πούλησαν σε διαφορετικούς εμπόρους τουλάχιστον τρεις φορές.

Η αστυνομία έθεσε υπό κράτηση την Αλέξα επειδή δεν διέθετε τα απαραίτητα έγγραφα για να βρίσκεται στην Ελλάδα. Ενώσω βρισκόταν σε κράτηση, η Αλέξα ανακάλυψε ότι ήταν έγκυος – οι έμποροι την υποχρέωσαν να έχει σεξουαλική επαφή με τους πελάτες χωρίς τις απαραίτητες προφυλάξεις. Μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο όπου υποβλήθηκε σε άμβλωση – δεν της παρασχέθηκε καμία άλλη βοήθεια. Όταν επέστρεψε στη φυλακή, υπέφερε από μετεγχειρητικές επιπλοκές και αιμορραγούσε για αρκετές ημέρες. Οι φρουροί προφανώς αντιλήφθηκαν το γεγονός αλλά δεν προέβησαν σε καμία ενέργεια. Ιατρική βοήθεια της παρασχέθηκε μόνο όταν κάποια άλλη κρατούμενη την έφερε σε επαφή με έναν ξενώνα για γυναίκες θύματα εμπορίας που λειτουργεί υπό την αιγίδα μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης (ΜΚΟ) και ένα άτομο από το προσωπικό την επισκέφτηκε. Τελικά μεταφέρθηκε στον ξενώνα.

Οι ελληνικές αρχές πρόσφεραν προστασία στην Αλέξα μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεργαζόταν για την προσαγωγή των εμπόρων της. «Τώρα φοβάμαι πραγματικά», είπε στη Διεθνή Αμνηστία τον Ιανουάριο του 2007. Σπανίως βγαίνει από τον ξενώνα. Φοβάται πολύ για όσα μπορεί να της κάνουν οι έμποροι, και ελπίζει ότι το δικαστήριο θα είναι επεικέες μαζί τους. Πιστεύει ότι αν η ποινή είναι πολύ αυστηρή, μπορεί να ξεσπάσουν πάνω της μόλις αποφυλακιστούν ή μέσω του δικτύου τους. Δεν πιστεύει στην ικανότητα της αστυνομίας να την προστατεύσει και τρέμει στην ιδέα ότι θα την καλέσουν ως μάρτυρα στο δικαστήριο. Όπως είπε ένας εκ των εργαζομένων στον ξενώνα «Είναι σαν να λένε οι αρχές: Εσείς ρισκάρετε τη ζωή σας, αλλά εμείς αδιαφορούμε αν φοβόσαστε».

¹ Συνέντευξη, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.

Η εμπορία γυναικών και κοριτσιών με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έγκλημα τόσο για τη διεθνή όσο και για την ελληνική νομοθεσία. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η εμπορία ανθρώπων ορίζεται ως εξής: «στρατολόγηση, μεταφορά, μεταβίβαση, υπόθαλψη ή παραλαβή προσώπων, υπό την απειλή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, μέσω απαγωγής, απάτης, δόλου, κατάχρησης εξουσίας ή ευπαθούς θέσης, ή με την προσφορά ή αποδοχή πληρωμών ή οφελών για να επιτευχθεί η συναίνεση προσώπου το οποίο ασκεί έλεγχο επί άλλου προσώπου προς το σκοπό εκμετάλλευσης», συμπεριλαμβανομένης της εξαναγκαστικής εργασίας ή της εξαναγκαστικής πορνείας. (Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων, Άρθρο 4 παράγραφος α)

Οι γυναίκες και τα κορίτσια όπως η Αλέξα², που μεταφέρονται στην Ελλάδα με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, υποχρεώνονται να βάλουν τη ζωή τους σε κίνδυνο μόλις κατορθώσουν να αποδράσουν από τους εμπόρους.³ Σύμφωνα με το σύστημα προστασίας που παρέχουν οι ελληνικές αρχές, αν θέλουν να εξασφαλίσουν διαρκή προστασία στην Ελλάδα, οι γυναίκες πρέπει να καταθέσουν εναντίον των εμπόρων τους, ακόμη κι αν υπάρχει κίνδυνος αντιπώδων. Στην πράξη, η παρεχόμενη προστασία είναι ελάχιστη.

Η εμπορία με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα πιστεύεται ότι έχει δεκαπλασιαστεί την τελευταία δεκαετία. Ωστόσο, η κυβέρνηση μόλις πρόσφατα έλαβε μέτρα για την παροχή αρωγής και προστασίας σε άτομα που έχουν πέσει θύματα εμπορίας. Γυναίκες και κορίτσια, συνήθως από την ανατολική Ευρώπη και την Αφρική, μεταφέρονται μαζικά στην Ελλάδα, και εξωθούνται στην πορνεία. Συχνά φυλακίζονται από τους εμπόρους και πωλούνται από τον έναν έμπορο στον άλλο.

Η εμπορία γυναικών και κοριτσιών⁴ με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παραβιάζει τα δικαιώματά τους στην ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια, στην ελευθερία από βασανιστήρια ή άλλες μορφές σκληρής ή απάνθρωπης μεταχείρισης, στην ελευθερία διακίνησης, και στην ελευθερία από αυθαίρετη επέμβαση στην ιδιωτική ζωή και την οικογένεια. Τις εκθέτει σε σειρά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενόσω βρίσκονται στα χέρια των εμπόρων, αλλά και σε επακόλουθες παραβιάσεις στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Οι διεθνείς συνθήκες απαιτούν από τις κυβερνήσεις να ενεργούν με επιμέλεια για την πρόληψη, την έρευνα και την ποινική δίωξη της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και να διασφαλίζουν την αποτελεσματική ηθική επανόρθωση και την προσήκουσα αποζημίωση για τα άτομα που έχουν πέσει θύματα εμπορίας. Παρότι η ελληνική κυβέρνηση έχει θεσπίσει

² Τα ονόματα των γυναικών θυμάτων εμπορίας έχουν αλλαχθεί, για λόγους προστασίας της ταυτότητάς τους.

³ Η Διεθνής Αμνηστία έχει υπόψη της αναφορές για εμπορία ανδρών και αγοριών στην Ελλάδα. Ωστόσο, η πλειονότητα των αναφορών που λαμβάνει η οργάνωση τα τελευταία χρόνια σχετικά με τα θύματα εμπορίας που μεταφέρονται στη χώρα με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση αφορά γυναίκες και κορίτσια, στις οποίες εστιάζεται η παρούσα εκθεση

⁴ Εφεξής, οι γυναίκες και τα κορίτσια θύματα εμπορίας θα αναφέρονται γενικά ως γυναίκες θύματα εμπορίας.

σειρά νέων νόμων από το 2002 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, δεν έχει καταφέρει να αναγνωρίζει σωστά τις περισσότερες γυναίκες θύματα εμπορίας και λίγες μόνο έχουν λάβει περιορισμένη προστασία ή άλλη μορφή αρωγής. Κάποιες από τις γυναίκες που δεν αναγνωρίστηκαν ως θύματα εμπορίας κρατήθηκαν σε φυλάκιση και απελάθηκαν. Η συντριπτική πλειονότητα των γυναικών θυμάτων εμπορίας παραμένει κρυμμένη. Ελάχιστοι έμποροι έχουν προσαχθεί στη δικαιοσύνη και τα θύματα των εγκλημάτων τους αδυνατούν να επιτύχουν δικαιοσύνη ή επανόρθωση.

Απέναντι σε αυτή τη σύγχρονη μορφή δουλείας, η προστασία των γυναικών θυμάτων εμπορίας παρέχεται μόνο έναντι υψηλού τιμήματος. Στις περισσότερες περιπτώσεις, προϋπόθεση για τη «συνεργασία» τους είναι η προθυμία τους να καταθέσουν ως μάρτυρες στο δικαστήριο στις ποινικές δίωξεις κατά των εμπόρων τους. Ορισμένες επαναπατρίζονται αφού συμφωνήσουν να καταθέσουν ως μάρτυρες, ωστόσο ελάχιστες επιστρέφουν για να δώσουν στοιχεία, με αποτέλεσμα οι έμποροί τους διαφεύγουν της δικαιοσύνης. Δεν υπάρχει κάποιο αποτελεσματικό πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων, ούτε προβλέπεται μετεγκατάσταση τους σε άλλη χώρα προς αποφυγή των αντιοίων.

Η εμπορία ανθρώπων, με εγκλωβισμό των θυμάτων, είναι η σύγχρονη μορφή του πάλαι ποτέ παγκόσμιου δουλεμπορίου. Αντιμετωπίζει τους ανθρώπους ως εμπόρευμα προς αγορά και πώληση, και με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία, συνήθως στη βιομηχανία του σεξ αλλά και, για παράδειγμα, στον αγροτικό τομέα, και σε νόμιμους ή παράνομους εργασιακούς χώρους όπου η εργασία είναι προϊόν εκμετάλλευσης, έναντι εξευτελιστικής ή και μηδενικής αμοιβής. Τα περισσότερα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας είναι γυναίκες, ωστόσο και οι άνδρες πέφτουν μερικές φορές θύματα εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, πολλά από τα θύματα είναι νεαρής ηλικίας, ενίοτε παιδιά. Όλα τα θύματα προσπαθούν απεγνωσμένα να εξασφαλίσουν μια στοιχειώδη διαβίωση, και βλέπουν τη ζωή τους να καταστρέφεται από την εκμετάλλευση και την απληστία.

(Αιτιολογική Έκθεση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων)

Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στο σεβασμό και στην προστασία των δικαιωμάτων θυμάτων εμπορίας. Μόνο με την επείγουσα αντιμετώπιση των ανεπαρειών στα υφιστάμενα συστήματα παροχής αρωγής και προστασίας, και με την ποινική δίωξη των δραστών και την αποκατάσταση των θυμάτων, θα γίνουν σεβαστά τα δικαιώματά τους.

Η παρούσα έκθεση υπογραμμίζει την αποτυχία των ελληνικών αρχών να αναγνωρίζουν επακριβώς και εγκαίρως και να προστατεύουν τα δικαιώματα των ατόμων που έχουν πέσει θύματα εμπορίας με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών επαναπατριsmού και ένταξης. Επισημαίνει τα κενά στην ελληνική νομοθεσία και στις διαδικασίες που πρέπει να καλυφθούν ώστε αυτές να συνάδουν με τα διεθνή πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Η Διεθνής Αμνηστία καλεί την ελληνική κυβέρνηση να ενθαρρύνει τις γυναίκες και τα κορίτσια να αναφέρουν τα εγκλήματα εμπορίας εις βάρος τους. Απευθύνει έκκληση στις αρχές να μην εξαρτούν το σεβασμό και την προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων – συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην αξιοπρέπεια και στη σωματική ακεραιότητα – από την προθυμία τους να

συνεργάζονται σε επιχειρήσεις επιβολής του νόμου εναντίον των ατόμων που ευθύνονται για την εμπορία τους. Ζητά την ενίσχυση των νόμων και των πρακτικών για την αρωγή και την προστασία των θυμάτων. Ο σεβασμός και η προάσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών θυμάτων εμπορίας πρέπει να κατέχουν κεντρική θέση στις δράσεις όλων των αρχών για την καταπολέμηση της εμπορίας.

1. Χώρα προορισμού για την εμπορία ανθρώπων

Η Ελλάδα υπήρξε χώρα προορισμού και διέλευσης για την εμπορία ανθρώπων στην Ευρώπη για πάνω από μία δεκαετία. Οι ερευνητές εξακολουθούν να μην έχουν στη διάθεσή τους αξιόπιστες εκτιμήσεις σχετικά με την έκταση αυτής της λαθραίας δραστηριότητας. Σύμφωνα με την Caritas Ελλάς, το τοπικό παράρτημα μιας διεθνούς οργάνωσης της Καθολικής Εκκλησίας, το 2000 πιστεύεται ότι μεταφέρθηκαν έως και 90.000 άτομα στην Ελλάδα από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Η εμπορία έχει διάφορες μορφές: εμπορία με σκοπό την εξαναγκαστική εργασία, κυρίως παιδιών· εμπορία με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, κυρίως γυναικών· και εμπορία βρεφών για υιοθεσία.⁵ Από το 1990 έως το 1997 ο αριθμός των αλλοδαπών γυναικών που εξωθούνται στην πορνεία στην Ελλάδα δεκαπλασιάστηκε από 2.100 σε 21.750, και έπεσε σε 17.200 το 2002, σύμφωνα με εκτιμήσεις τοπικών ΜΚΟ, του Κέντρου Έρευνας και Δράσης για την Ειρήνη (ΚΕΔΕ) και του προγράμματος StopNOW (Stop Trafficking in People Now).⁶ Παρά τους μεγάλους αριθμούς των εμπλεκόμενων ατόμων, οι αρχές μόλις πρόσφατα άρχισαν να λαμβάνουν μέτρα, εκ των οποίων το σημαντικότερο είναι η θέσπιση νομικού πλαισίου για την προστασία των θυμάτων εμπορίας το 2002, 2003 και 2005.

Η Ελλάδα δεν είναι η μοναδική χώρα που βιώνει τις επιπτώσεις της εμπορίας ανθρώπων, η οποία αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο εδώ και πολλά χρόνια.⁷ Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι η έλλειψη πληροφόρησης για τις πραγματικές διαστάσεις της, και οι δυσχέρειες που προκύπτουν κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μεθόδων αντιμετώπισής της. Λόγω της λαθραίας φύσης του εγκλήματος και των μεγάλων αριθμών των ατόμων που είναι ευάλωτα στην εκμετάλλευση, οι έμποροι μπορούν εύκολα να τροποποιούν τις οδούς εμπορίας, τις μεθόδους εκμετάλλευσης και τη δομή των εγκληματικών οργανώσεων που αποκομίζουν κέρδος από την εμπορία ανθρώπων, προκειμένου να αποφεύγουν τον εντοπισμό και τη δίωξή τους. Ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται ότι η συνεργασία των διασυνοριακών αρχών, καθώς και η

⁵ Από το 2002, διεθνείς ΜΚΟ αναφέρουν την εμπορία παιδιών Ρομά από την Αλβανία, τα οποία μερικές φορές μεταφέρονται από μέλη της οικογένειάς τους για να εργαστούν ως πωλητές στο δρόμο στην Ελλάδα. Το 2006 έγιναν αναφορές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με εμπορία βρεφών από τη Βουλγαρία.

⁶ Λάζος, Γρ., *Διεθνική σωματεμπορία και εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα του 2002*, ΚΕΔΕ-StopNOW, 2002, σ. 10. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω εκτίμηση είναι απλώς ενδεικτική, δεδομένου ότι από τις γυναίκες που εξωθούνται στην πορνεία δεν είναι όλες θύματα εμπορίας.

⁷ Η πρώτη διεθνής ΜΚΟ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (Coalition Against Trafficking in Women, CATW) ιδρύθηκε το 1988.

συνεργασία ανάμεσα στις αρχές και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, είναι απαραίτητη στην προσπάθεια καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Ένα σημαντικό διεθνές νομικό εργαλείο για την καταπολέμηση του φαινομένου εγκρίθηκε μόλις το 2000: το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταστολή και Δίωξη της Εμπορίας Προσώπων, ιδίως Γυναικών και Παιδιών, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος («Πρωτόκολλο του Πατέρμο»). Το Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ το 2003. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων εγκρίθηκε το 2005, ωστόσο χρειάζεται ακόμη 10 επικυρώσεις προκειμένου να τεθεί σε ισχύ. Έως τις 17 Μαΐου 2007, επτά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση και 29 κράτη την έχουν υπογράψει. Η Ελλάδα έχει υπογράψει αμφότερες τις διεθνείς συμφωνίες, αλλά δεν τις έχει ακόμη επικυρώσει.

Οι διεθνείς πιέσεις που ασκήθηκαν στην Ελλάδα έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάληψη δράσεων από τις ελληνικές αρχές για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ειδικότερα, η χαμηλή θέση της χώρας στο σύστημα διαβάθμισης του Γραφείου Παρακολούθησης και Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ συνιστά σημαντικό παράγοντα. Η Ελλάδα κατατασσόταν στην κατώτερη Βαθμίδα 3 την περίοδο 2001-2003, στη συνέχεια βρέθηκε στον κατάλογο ελέγχου της Βαθμίδας 2 το 2004 και το 2005, και τοποθετήθηκε στη Βαθμίδα 2 το 2006.⁸ Η εμπορία ανθρώπων υπήρξε επίσης ένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ όταν εξέταζε την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει η Ελλάδα δυνάμει του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα το 2005.⁹ Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), η οποία εξέτασε την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει η Ελλάδα δυνάμει της Σύμβασης του ΟΗΕ για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διάκρισης σε Βάρος Γυναικών το 2007, εξέφρασε την ανησυχία της «για τη συνέχιση της διακίνησης γυναικών και κοριτσιών και για την ανεπαρκή επιβολή της νομοθεσίας για τη διακίνηση».¹⁰ Η CEDAW εξέφρασε επίσης την ανησυχία της σχετικά με το ίδιο θέμα κατά την εξέταση της προηγούμενης έκθεσης για την Ελλάδα το 2001.¹¹ Η αυξανόμενη έμφαση που δίδεται στο θέμα αυτό από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία κάλεσε όλα τα μέλη της να επικυρώσουν τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση

⁸ Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, *Trafficking in Persons Report (Έκθεση για την εμπορία ανθρώπων)* 2001: 86· 2002: 54· 2003: 71· 2004: 145· 2005: 113· 2006: 127.

⁹ Βλ. Καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Ελλάδα, 25 Απριλίου 2005, CCPR/CO/83/GRC.

¹⁰ Βλ. Καταληκτικά σχόλια της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών του ΟΗΕ: Ελλάδα, 2 Φεβρουαρίου 2007, CEDAW/C/GRC/CO/6.

¹¹ Βλ. «Greece Describes Wide Range of Legislation Promoting Gender Equality as Anti-Discrimination Committee Continues Exceptional Session» (Η Ελλάδα περιγράφει ευρύ φάσμα νομικών κειμένων για την προώθηση της ισότητας των φύλων καθώς η επιτροπή κατά των διακρίσεων συνεχίζει την έκτακτη συνεδρίαση), 19 Αυγούστου 2002, Δελτίο τύπου WOM/1361.

κατά της Εμπορίας Ανθρώπων¹², καθώς και από το ίδιο το Συμβούλιο της Ευρώπης, ήταν μία ακόμη πηγή πίεσης.

Ως αποτέλεσμα κυρίως των διεθνών πιέσεων, τα τελευταία χρόνια έχει ληφθεί σειρά θετικών μέτρων. Δημιουργήθηκε μια διπλωματική επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η συνεργασία ανάμεσα στις αρχές και τις ΜΚΟ έχει αναπτυχθεί η τελευταία τριετία. Το 2006, η Ελλάδα υπέγραψε μια συμφωνία με την Αλβανία σχετικά με την «προστασία και την αρωγή παιδιών θυμάτων εμπορίας». Επίσης, δρομολογήθηκε μια εθνική εκστρατεία ευαισθητοποίησης.

Παρά τα ανωτέρω μέτρα, η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί για τις συνεχιζόμενες αναφορές σχετικά με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που οφείλονται σε ανεπάρκειες τόσο στη νομοθεσία όσο και στις πρακτικές. Αυτές περιλαμβάνουν μια αποτυχία σεβασμού και προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών θυμάτων εμπορίας, καθώς και τις ποινές που επιβάλλονται στις γυναίκες αυτές για μη νόμιμες πράξεις που προκύπτουν από την εμπορία τους, για παράδειγμα παραβάσεις που συνδέονται με τη μετανάστευση ή την πορνεία χωρίς άδεια εργασίας.

2. Σύστημα αναγνώρισης των γυναικών θυμάτων εμπορίας

Οι γυναίκες θύματα εμπορίας μπορεί να υποπέσουν στην αντίληψη των ελληνικών αρχών με διάφορους τρόπους. Το συνηθέστερο σενάριο που περιγράφηκε στους εκπροσώπους της Διεθνούς Αμνηστίας είναι της γυναίκας που συλλαμβάνεται από την αστυνομία με την υποψία μιας μη νόμιμης πράξης: για παράδειγμα, πορνεία χωρίς άδεια εργασίας ή παράνομη είσοδος στην Ελλάδα. Ένας μικρός αριθμός γυναικών έρχεται σε επαφή με μια από τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εμπορίας ανθρώπων. Ένας ακόμη μικρότερος αριθμός ζητά βοήθεια μέσω των δύο τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας (μίας κρατικής και μίας που ανήκει σε ΜΚΟ) για γυναίκες που πέφτουν θύματα εμπορίας.

Η υφιστάμενη διαδικασία ρίχνει το βάρος στους αστυνομικούς πρώτης γραμμής οι οποίοι οφείλουν να ενημερώνουν αμέσως Ομάδα Anti-trafficking, μια ειδική ομάδα της αστυνομίας που δημιουργήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2002, εφόσον έχουν λόγο να πιστεύουν ότι κάποια γυναίκα είναι θύμα εμπορίας. Σύμφωνα με τους αξιωματικούς της ομάδας, συνήθως καλούνται μετά από επιδρομή της αστυνομίας σε κάποιο κλαμπ ή μπαρ όπου πιστεύεται ότι λαμβάνει χώρα πορνεία και όπου η τοπική αστυνομία υποψιάζεται ότι διενεργείται εμπορία γυναικών.

Οι γυναίκες που θεωρούνται θύματα εμπορίας μεταφέρονται στην Ομάδα Anti-trafficking. Εκεί τους δίνουν ένα έντυπο, διαθέσιμο σε πολλές γλώσσες, το οποίο εξηγεί ότι πρέπει να

¹² Βλ. παράγραφο 99, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ετήσια έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο το 2005 και την πολιτική της ΕΕ επί του θέματος, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0220+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

ενημερώσουν τον αξιωματικό που διεξάγει την έρευνα κατά πόσον πληρούν ορισμένα κριτήρια, για παράδειγμα αν μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα κατόπιν εξαπάτησης ή εξαναγκασμού, αν τους έχουν παρακρατήσει τα ταξιδιωτικά έγγραφά τους, ή αν έχουν εξαναγκαστεί να εκδίδονται. Σύμφωνα με το έντυπο, ο υπεύθυνος αξιωματικός θα «εξετάσει την υπόθεσή σας με ευαισθησία και σεβασμό και θα σας παράσχει την αρωγή και τη στήριξη που δικαιούστε σύμφωνα με το νόμο».¹³ Στο έντυπο αναφέρονται επίσης οι διαθέσιμες μορφές αρωγής και στήριξης. Αυτές περιλαμβάνουν δωρεάν στέγαση, ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη, νομική βοήθεια και πρόσβαση σε διερμηνέα· εκπαιδευτικές παροχές σε ανήλικα άτομα και γυναίκες ηλικίας έως και 23 ετών· πιθανή αναστολή της απέλασης γυναικών «που βρίσκονται παράνομα στη χώρα» και δυνατότητα επαναπατρισμού για τις γυναίκες που επιθυμούν κάτι τέτοιο. Ο υπεύθυνος αστυνομικός και αποδέκτης του εντύπου πρέπει να το υπογράψει για να επιβεβαιώσει την παραλαβή του, και να το αποστείλει στην εισαγγελική αρχή. Η έκδοση του εντύπου που είδε η Διεθνής Αμνηστία τον Ιανουάριο του 2007 ουδεμία μνεία έκανε στην περίοδο περίσκεψης που μπορεί να παραχωρήσει ο εισαγγελέας σε ένα άτομο προκειμένου αυτό να αποφασίσει αν θα συνεργαστεί με τις αρχές (βλ. παρακάτω). Κάποιος αξιωματικός της Ομάδας είπε πως υπήρχαν σχέδια για την τροποποίηση του εντύπου ώστε να περιληφθεί η εν λόγω πληροφορία.

Μετά την υπογραφή του εντύπου, οι αξιωματικοί της Ομάδας παίρνουν συνέντευξη από τη γυναίκα προκειμένου να διαπιστώσουν αν είναι θύμα εμπορίας. Οι αξιωματικοί παραδέχθηκαν ότι σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες φέρουν ψυχικά τραύματα ή είναι αποπροσανατολισμένες όταν μεταφέρονται στην υπηρεσία. Μερικές δεν μιλούν ελληνικά, με αποτέλεσμα να καλούνται διερμηνείς. Οι γυναίκες έχουν πρόσβαση σε ψυχολογικές συμβουλευτικές υπηρεσίες, οι οποίες μπορεί να παρέχονται από συγκεκριμένες ΜΚΟ που έχουν συνάψει μνημόνια συμφωνίας με την Ομάδα Anti-trafficking. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η Ομάδα επικοινωνεί με κάποια από αυτές τις ΜΚΟ και την ενημερώνει για την υπόθεση. Η ΜΚΟ συμφωνεί να παράσχει προστασία και αρωγή. Ο εκπρόσωπος της ΜΚΟ ή ο ψυχολόγος μπορεί να συζητήσει με τη γυναίκα πριν από τη συνέντευξη με τον αστυνομικό, και ο διερμηνέας μπορεί να είναι παρών κατά τη συζήτηση. Μετά από αυτή την πρώτη συνέντευξη με την Ομάδα Anti-trafficking, αν πιθανολογείται ότι η γυναίκα είναι θύμα εμπορίας, ενημερώνεται σχετικά με τη δυνατότητα να της χορηγηθεί άδεια παραμονής περιορισμένης ισχύος εφόσον συνεργαστεί με τις αρχές. Οι εκπρόσωποι της ΜΚΟ μπορούν επίσης να παράσχουν αυτές τις πληροφορίες στη γυναίκα.

Οι εκπρόσωποι της ΜΚΟ έρχονται επίσης σε επαφή με τις αρχές σχετικά με τη χορήγηση περιόδου περίσκεψης, η οποία δίδεται σε μια γυναίκα κατόπιν εισαγγελικής εντολής. Η εν λόγω περίοδος επιτρέπει σε μια γυναίκα να παραμείνει στη χώρα έως και ένα μήνα ώστε να αρχίσει να συνέρχεται από τα ψυχολογικά και σωματικά τραύματα, και να είναι σε θέση να ξεφύγει από την επιρροή των εμπόρων της. Η περίοδος περίσκεψης βοηθά επίσης τη γυναίκα να λάβει μια ενημερωμένη απόφαση με νηφαλιότητα σχετικά με τη συνεργασία με τις αρχές σε ενδεχόμενη ποινική δίωξη κατά των πιθανολογούμενων εμπόρων. Κατά την περίοδο

¹³ Χρήσιμα ενημερωτικά δελτία (Για τις υποθέσεις που εμπíπτουν στο Ν. 3064/02 και στο Προεδρικό Διάταγμα 233/2003).

περίσκεψης, η γυναίκα βρίσκεται στη φροντίδα κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων που μπορεί να είναι κρατικοί υπάλληλοι ή να συνεργάζονται με τις ΜΚΟ σε επαγγελματική ή εθελοντική βάση, και στεγάζεται σε κάποιο ξενώνα.

Στο τέλος της εν λόγω περιόδου περίσκεψης, η οποία μπορεί να είναι συντομότερη του ενός μηνός εφόσον το επιθυμεί, η γυναίκα επισκέπτεται την Ομάδα Anti-trafficking «ελεύθερα» και υποβάλλει δήλωση για τον τρόπο που έπεσε θύμα εμπορίας. Στην πράξη, η δήλωση είναι απαραίτητη προκειμένου ο εισαγγελέας να μπορεί να την αναγνωρίσει ως «θύμα εμπορίας ανθρώπων». Μόνο εφόσον έτσι αναγνωριστεί, η γυναίκα μπορεί να συνεχίσει να λαμβάνει αρωγή και προστασία. Συνεπώς, ο βαθμός στον οποίο η δήλωση γίνεται «ελεύθερα» είναι συζητήσιμος. Η γυναίκα αναγνωρίζεται ως «θύμα εμπορίας ανθρώπων» εφόσον δεχθεί να συνεργαστεί στην ποινική δίωξη κατά του πιθανολογούμενου εμπόρου της, και εφόσον διαπιστωθεί ότι έχει διακόψει κάθε επαφή με τον έμπορό της. Σε περίπτωση που αναγνωρίζεται ως θύμα εμπορίας, η γυναίκα έχει δικαίωμα σε άδεια διαμονής και εργασίας, καθώς και σε παροχή αρωγής και προστασίας, κατά την περίοδο που η αστυνομία ερευνά την υπόθεση και λαμβάνουν χώρα οι σχετικές ποινικές διαδικασίες. Μετά την εν λόγω περίοδο, μπορεί να χορηγηθεί άδεια διαμονής και εργασίας αλλά για διαφορετικούς λόγους που προβλέπονται σε άλλες ενότητες του μεταναστευτικού νόμου (Ν. 3386/05).

Σύμφωνα με επιμέρους διατάξεις του νόμου, για τους ανηλίκους θύματα εμπορίας (παιδιά κάτω των 18 ετών) λαμβάνεται μέριμνα για «την ένταξή τους σε προγράμματα σχετικά με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτισή τους»¹⁴. σε περιπτώσεις επαναπατρισμού «απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα Ανηλίκων, ύστερα από έκθεση του Επιμελητή Ανηλίκων [sic]»¹⁵. στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων υπηκόων τρίτων χωρών, «οι αρμόδιες εισαγγελικές ή αστυνομικές αρχές λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να προσδιορίσουν την ταυτότητα και την ιθαγένειά τους και να θεμελιώσουν το γεγονός ότι δεν συνοδεύονται. Επίσης, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια [sic] για τον ταχύτερο δυνατό εντοπισμό της οικογένειάς τους και λαμβάνουν αμέσως τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν τη νομική τους εκπροσώπηση και, εφόσον χρειάζεται, την εκπροσώπησή τους στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.»¹⁶. Τέλος, η προθεσμία περίσκεψης μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα «με απόφαση της αρμόδιας εισαγγελικής αρχής και με κριτήριο την εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου»¹⁷.

Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός ως πιθανό θύμα εμπορίας ανθρώπων είναι το κρίσιμο πρώτο βήμα στην παροχή αρωγής και προστασίας. Η έλλειψη αναγνώρισης των γυναικών και κοριτσιών ως θύματα εμπορίας τις τοποθετεί σε κίνδυνο. Αντιμετωπίζουν την πιθανότητα να διωχθούν για πορνεία χωρίς άδεια εργασίας, η οποία συνιστά ποινική παράβαση στην Ελλάδα, ή να κρατηθούν για παράνομη είσοδο, ή να απελαθούν σε χώρες όπου κινδυνεύουν να ξαναπέσουν θύματα εμπορίας ή άλλων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

¹⁴ Προεδρικό Διάταγμα 233/2003 Άρθρο 12 παράγραφος 1

¹⁵ Προεδρικό Διάταγμα 233/2003 Άρθρο 13

¹⁶ Ν. 3386/05 Άρθρο 47 παράγραφος 2

¹⁷ Ν. 3386/05 Άρθρο 48 παράγραφος 2

Το Προεδρικό Διάταγμα του 2003 προβλέπει την παροχή αρωγής και προστασίας σε όλες τις γυναίκες θύματα εμπορίας. Ωστόσο, ο μεταγενέστερος νόμος που τέθηκε σε ισχύ το 2005 προβλέπει τη συνέχιση της παροχής αρωγής και προστασίας, μετά την περίοδο περίσκεψης, σε υπηκόους τρίτων χωρών που τους έχει χορηγηθεί άδεια παραμονής υπό την προϋπόθεση της συνεργασίας τους με τις αρχές στις ποινικές διαδικασίες. Ως εκ τούτου, η νομική βάση για την παροχή αρωγής και προστασίας σε υπηκόους της ΕΕ και σε γυναίκες θύματα εμπορίας σε περίπτωση που οι αρχές δεν διώκουν ενεργά κάποιον πιθανολογούμενο έμπορο παραμένει ασαφής. Η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας επισημαίνει ότι στην πράξη οι εν λόγω γυναίκες τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισης με τις υπηκόους τρίτων χωρών.

Συνεπώς, σύμφωνα με το υφιστάμενο σύστημα, η πρόσβαση μιας γυναίκας θύματος εμπορίας σε διαρκή αρωγή και προστασία εξαρτάται από την προσκόμιση στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες κατά των πιθανολογούμενων εμπόρων. Επομένως, έχει καθιερωθεί αποτελεσματικά ένα σύστημα «συνεργασίας με αντάλλαγμα την προστασία». Η Διεθνής Αμνηστία φρονεί πως το εν λόγω σύστημα όχι μόνο δεν καταφέρνει να παράσχει αρωγή και προστασία σε όλες τις γυναίκες θύματα εμπορίας, αλλά επίσης δεν συνάδει με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων.

3. Εμπόδια στην αναγνώριση

Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι πολλές γυναίκες δεν αναγνωρίζονται ως πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων. Τα εμπόδια για την αναγνώρισή τους, και επομένως για την προστασία τους, περιλαμβάνουν την απέλαση άγνωστου αριθμού γυναικών χωρίς να έχει διερευνηθεί αν έχουν πέσει θύματα εμπορίας, την έλλειψη αστυνομικών εκπαιδευμένων στην αναγνώριση των γυναικών θυμάτων εμπορίας ιδίως εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, την ανεπάρκεια των υπηρεσιών τηλεφωνικής βοήθειας, και τη μη έκδοση κατευθυντήριων γραμμών για τους αστυνομικούς που εργάζονται στον τομέα αυτό. Επίσης, οι γυναίκες θύματα εμπορίας δεν έχουν εμπιστοσύνη στην αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης να ασκήσει διώξεις κατά των εμπόρων και στην προστασία που θα λάβουν κατά των αντιποίνων από τους εμπόρους.

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, ο αριθμός των γυναικών και των παιδιών που χαρακτηρίζονται από τις αρχές ως «θύματα εμπορίας ανθρώπων» ανέρχεται σε περίπου 100 ως 200 ετησίως. Το 2004, από τα 181 άτομα που έπεσαν θύματα εμπορίας με σκοπό την εργασιακή και τη σεξουαλική εκμετάλλευση και υπέπεσαν στην αντίληψη των αρχών, 160 ήταν γυναίκες και 14 ήταν ανήλικοι. Το 2005, χαρακτηρίστηκαν συνολικά 137 άτομα ως θύματα εμπορίας, εκ των οποίων 104 ήταν γυναίκες και 4 ανήλικοι. Επίσης το 2005, 202 άτομα συνελήφθησαν για εγκλήματα εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006, 48 θύματα εμπορίας υπέπεσαν στην αντίληψη των αρχών και 95 πιθανολογούμενοι δράστες συνελήφθησαν. Τα προηγούμενα έτη, ο αριθμός των θυμάτων εμπορίας, όλων γυναικών, κυμάνθηκε μεταξύ 100 και 200.¹⁸

¹⁸ Το 2000 ο αριθμός των θυμάτων εμπορίας ήταν 125· το 2001, 165· το 2002, 184· και το 2003, 93. Οι εν λόγω αριθμοί αναφέρονται στην «εμπορία ανθρώπων», που περιλαμβάνει την εμπορία με σκοπό

Τα εν λόγω μεγέθη αντανακλούν τους αριθμούς των γυναικών που έχουν αναγνωριστεί ως «θύματα εμπορίας ανθρώπων από τις αρχές». Είναι σημαντικά χαμηλότερα από τις εκτιμήσεις των τοπικών ΜΚΟ για χιλιάδες άτομα που μεταφέρονται στην Ελλάδα κάθε χρόνο. Τα ακόλουθα παραθυράκια στο σύστημα αναγνώρισης των γυναικών ως θυμάτων εμπορίας ανθρώπων πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση στην προστασία και την αρωγή για όλες τις γυναίκες που διακινούνται στην Ελλάδα. Μια καλά εκπαιδευμένη αστυνομική δύναμη σε όλη τη χώρα και καλά προετοιμασμένες διώξεις θα συμβάλουν στις προσπάθειες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων τόσο μέσω της αναγνώρισης των θυμάτων της όσο και μέσω της προσαγωγής στη δικαιοσύνη των δραστών σχετικών αδικημάτων.

Απέλαση χωρίς αξιολόγηση

Σε πολλές περιπτώσεις, οι γυναίκες θύματα εμπορίας δεν γνωρίζουν τι σημαίνει εμπορία ανθρώπων. Επομένως, μπορεί να μην περιγράψουν τον εαυτό τους ως θύματα εμπορίας. Ο επικεφαλής ενός ξενώνα ΜΚΟ εξήγησε ότι οι γυναίκες είχαν έρθει στον ξενώνα τους επειδή είχαν υποστεί βία και μόνο αργότερα συνειδητοποίησαν ότι είχαν πέσει θύματα εμπορίας. Στο πλαίσιο σεμιναρίων για την εμπορία ανθρώπων σε συνεργασία με ψυχολόγους ή κοινωνικούς λειτουργούς, οι γυναίκες αναφώνουσαν «Αυτό μου συνέβη κι εμένα!». Οι γυναίκες αυτές συχνά πιστεύουν ότι είναι οι μόνες που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση και κατηγορούν τον εαυτό τους που δεν κατάλαβαν ότι τις εξαπατούσαν και έπεσαν στην παγίδα.

Αυτή η έλλειψη επίγνωσης σε συνδυασμό με την αυτο-κατηγορία σημαίνει ότι οι γυναίκες θύματα εμπορίας αγνοούν επίσης τα δικαιώματά τους ως προς την παροχή αρωγής και προστασίας από τις αρχές. Όταν συλλαμβάνονται από την αστυνομία, αδυνατούν να δηλώσουν ότι είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων και συχνά απελεύονται στις χώρες προέλευσής τους χωρίς να έχουν αξιολογηθεί αναλυτικά οι κίνδυνοι που θα αντιμετωπίσουν με την επιστροφή τους. Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί ότι η αδυναμία αφενός αναγνώρισης των γυναικών ως θυμάτων εμπορίας, και αφετέρου διενέργειας αξιολόγησης των κινδύνων σχετικά με την κατάστασή τους, όχι μόνο υπονομεύει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αλλά βάζει και τις γυναίκες σε κίνδυνο περαιτέρω παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της επαναδιακίνησης. Η Διεθνής Αμνηστία δεν μπόρεσε να συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των γυναικών που απελεύονται μετά την κατηγορία και την καταδίκη τους για πορνεία χωρίς άδεια εργασίας ή παράνομη είσοδο στη χώρα.

Άλλος λόγος για την αποτυχία της ακριβούς αναγνώρισης πολλών γυναικών ως θυμάτων εμπορίας ανθρώπων μπορεί να είναι η έμφαση που δίδει η αστυνομία στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στις δύο μεγάλες πόλεις, Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Παρότι, συνολικά, υπάρχουν 14 Ομάδες Anti-trafficking σε όλη τη χώρα, οι ομάδες στις δύο αυτές πόλεις είναι

τόσο την εξαναγκαστική εργασία όσο και την εξαναγκαστική πορνεία. Ωστόσο, όλα τα άτομα που έπεσαν θύματα εμπορίας ήταν γυναίκες, γεγονός που σημαίνει ότι οι εν λόγω αριθμοί αφορούν κυρίως την εμπορία με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία.

πιο καλά οργανωμένες, και ασχολούνται με το μεγαλύτερο όγκο των υποθέσεων. Αν και η Διεθνής Αμνηστία δεν έχει στη διάθεσή της επίσημα μεγέθη σχετικά με την αναγνώριση γυναικών ως θυμάτων εμπορίας εκτός των εν λόγω πόλεων, οι ερευνητές που δραστηριοποιούνται από την πλευρά της ζήτησης της εμπορίας ανθρώπων αναφέρουν ότι η εξαναγκαστική πορνεία είναι συχνό φαινόμενο εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων στην Ελλάδα.¹⁹ Σε μια περίπτωση στη Ρόδο, μια γυναίκα για την οποία υπήρχαν υποψίες ότι ήταν θύμα εμπορίας διατείνεται ότι έπεσε, υπό την απειλή της απέλασης, θύμα βιασμού από αστυνομικούς αφού κρατήθηκε με την κατηγορία της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα.

Στις 6 Απριλίου 2006 έφτασε στα μέσα ενημέρωσης η καταγγελία για τον διατεινόμενο βιασμό μιας 29χρονης Βουλγάρας κρατούμενης στο αστυνομικό τμήμα της Ρόδου. Η γυναίκα είχε κατηγορηθεί αρχικά για παράνομη είσοδο στη χώρα και κρατείτο ενώ εκκρεμούσε η απέλασή της, παρότι υπήρχαν υποψίες ότι ήταν θύμα εμπορίας. Η γυναίκα ισχυρίστηκε ότι ένας αστυνομικός την πήγε στο σπίτι του και τη βίασε, και ότι ένας άλλος αστυνομικός τη βίασε όταν επέστρεψε στο αστυνομικό τμήμα. Στα τέλη του 2006, οι δύο αστυνομικοί κατηγορήθηκαν για βιασμό. Ο αστυνομικός που είχε βάρδια στο τμήμα και ο διοικητής του τμήματος κατηγορήθηκαν για παραμέληση καθήκοντος. Δύο άνδρες που είχαν κανονίσει τη μεταφορά της από την Κρήτη στη Ρόδο κατηγορήθηκαν εκ των υστέρων για εμπορία και μαστροπεία.²⁰

Ανεπαρκείς υπηρεσίες τηλεφωνικής βοήθειας

Οι γυναίκες που πέφτουν θύματα εμπορίας ανθρώπων έχουν στη διάθεσή τους δύο τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας. Η πρώτη που ανήκει σε ΜΚΟ παρέχει ευρύ φάσμα γλωσσών, ωστόσο λειτουργεί με εθελοντές και επομένως είναι διαθέσιμη για ορισμένες ώρες της ημέρας. Παρότι αποτελεί υπηρεσία για γυναίκες θύματα εμπορίας, δέχεται επίσης αναφορές για περιστατικά ενδο-οικογενειακής βίας. Η κρατική γραμμή βοήθειας λειτουργεί σε 24ωρη βάση, παρέχει μικρότερο φάσμα γλωσσών και αφορά όχι μόνο τις γυναίκες θύματα εμπορίας αλλά και άλλες γυναίκες που χρήζουν άμεσης κοινωνικής αρωγής.

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω περιορισμών, τα τηλεφωνήματα που δέχονται αμφότερες οι γραμμές βοήθειας και αφορούν άμεσα την εμπορία ανθρώπων, και στα οποία η παρέμβαση ενδέχεται να καταλήξει στην αναγνώριση ορισμένων γυναικών ως θυμάτων εμπορίας είναι ελάχιστα. Συνεπώς, απαιτούνται αυξημένοι πόροι προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι εν λόγω γραμμές βοήθειας θα παρέχουν πιο αποτελεσματικές υπηρεσίες στις γυναίκες θύματα εμπορίας.

¹⁹ Τα αποτελέσματα της πιο πρόσφατης έρευνας δεν έχουν ακόμη δημοσιευτεί, ωστόσο οι πληροφορίες που αφορούν τις προηγούμενες φάσεις αντίστοιχης έρευνας, η οποία υλοποιήθηκε από το Δίκτυο Χριστιανικών Οργανώσεων κατά της Εμπορίας Γυναικών, βρίσκονται στη διεύθυνση <http://www.coatnet.org/en>.

²⁰ <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=697148>

Μη έκδοση κατευθυντήριων γραμμών από την αστυνομία

Το υφιστάμενο σύστημα απαιτεί από τους απλούς αστυνομικούς να έχουν συνείδηση του ενδεχόμενου ότι οι γυναίκες που συναντούν στο πλαίσιο της εργασίας τους μπορεί να είναι θύματα εμπορίας και όχι, για παράδειγμα, γυναίκες που εκδίδονται χωρίς άδεια ή παράτυπες μετανάστριες. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες να ορίζουν τα αντικειμενικά κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζουν οι αστυνομικοί όταν προβαίνουν στην αρχική αξιολόγηση. Η Διεθνής Αμνηστία ζήτησε διευκρινίσεις από τις αρχές σχετικά με το αν υπάρχουν τέτοιες κατευθυντήριες γραμμές, ωστόσο μέχρι στιγμής δεν έχει λάβει απάντηση.

Η απουσία αντικειμενικών κριτηρίων επηρεάζει και την ίδια την Ομάδα Anti-trafficking, και μπορεί να καταλήξει στην εσφαλμένη αναγνώριση μιας γυναίκας ως θύματος εμπορίας. Ακόμη και στα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, η αναγνώριση ως θύματος εμπορίας φαίνεται να βασίζεται συχνά σε υποκειμενικά κριτήρια: «Τα θύματα δεν αποκαλύπτουν πάντοτε ότι είναι θύματα εμπορίας», είπε στη Διεθνή Αμνηστία ένας αστυνομικός της Ομάδας Anti-trafficking στην Αθήνα. «Όταν όμως βλέπεις μια γυναίκα να κάθεται μακριά από τις άλλες, να μην μιλά και να φαίνεται φοβισμένη, μπορεί να το υποψιαστείς... Συνήθως, οι εκδιδόμενες γυναίκες συμπεριφέρονται ευθαρσώς, προκλητικά – φωνάζουν πολύ και βρίζουν.»

Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται η ανάγκη εκπαίδευσης των αστυνομικών όσον αφορά αφενός την αξιολόγηση των γυναικών, και αφετέρου την καταπολέμηση αρνητικών στερεοτύπων και αντιλήψεων. Για το σκοπό αυτό, η Διεθνής Αμνηστία επαναλαμβάνει τη σύσταση της CEDAW για την Ελλάδα να «λάβει μέτρα για να επιφέρει αλλαγές των παραδοσιακών πατριαρχικών απόψεων και των στερεοτυπικών ρόλων των φύλων»²¹.

Φόβος αντιποίνων

Πολλές γυναίκες θύματα εμπορίας εξακολουθούν να φοβούνται τις απειλές, και την ψυχολογική ή τη σωματική κακοποίηση από τους εμπόρους τους. Αυτός ο φόβος συχνά δεν τις αφήνει να παρουσιάσουν τον εαυτό τους ως θύματα εμπορίας και κατά συνέπεια δεν λαμβάνουν την προστασία του κράτους.

Τόσο οι αρχές όσο και οι ΜΚΟ είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι το φαινόμενο του «happy trafficking» βρίσκεται σε ανοδική πορεία στην Ελλάδα. Οι νέες μορφές εξαναγκασμού δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την αναγνώριση μιας γυναίκας ως θύματος εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι γυναίκες θύματα εμπορίας ξυλοκοπούνται ή υποβάλλονται σε βασανιστήρια λιγότερο συχνά. Η εκμετάλλευση της σεξουαλικής εργασίας μπορεί να είναι λιγότερο ακραία: οι γυναίκες μπορεί να κρατούν τα διαβατήριά τους ή να μην εξαναγκάζονται σε εγκλεισμό ή περιορισμό των κινήσεών τους. Έχοντας τη δυνατότητα να

²¹ Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), 37η συνεδρίαση, C/GRC/CO/6: Καταληκτικά σχόλια της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών: Ελλάδα, 15 Ιανουαρίου-2 Φεβρουαρίου 2007.

κρατά μέρος των εσόδων της, μια γυναίκα μπορεί να εμφανίζεται ως εκδιδόμενη χωρίς άδεια εργασίας και όχι ως θύμα εμπορίας ανθρώπων, και ο έμπορός της να εμφανίζεται ως απλός μαστροπός.

Ωστόσο, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν ακόμη απειλές για αντίποινα εναντίον των οικογενειών τους εφόσον δεν συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις των εμπόρων. Η πίστη σε παραδοσιακές «δυνάμεις του κακού» επιτρέπουν στους εμπόρους να εκφοβίζουν ορισμένες γυναίκες αφρικανικής προέλευσης. Οι έμποροι προειδοποιούν ότι η αστυνομία συλλαμβάνει και απελαύνει τις γυναίκες που κάνουν καταγγελίες περί εμπορίας ανθρώπων ή άλλης μορφής παραβίαση. Οι γυναίκες που ζουν με το φόβο διστάζουν να καταφύγουν στην αστυνομία ή σε ΜΚΟ και, αν το κάνουν, μπορεί να μην αποκαλύψουν ολόκληρη την ιστορία τους. Η σοβαρότητα των απειλών εξασφαλίζει την παραμονή τους υπό τον έλεγχο των εμπόρων τους.

Η αστυνομία και οι ΜΚΟ παραδέχονται ότι οι νέες μορφές εξαναγκασμού δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την αναγνώριση των γυναικών ως θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Όπως είπε ένας εκπρόσωπος ΜΚΟ «Οι έμποροι βρίσκονται πάντοτε ένα βήμα μπροστά». Ένας αστυνομικός της Ομάδας Anti-trafficking ανέφερε μια περίπτωση όπου μια γυναίκα, η οποία αφού κατάφερε να το σκάσει από τον έμπορό της, πήρε ένα ταξί για να πάει κατευθείαν στο αστυνομικό τμήμα και, όταν η πόρτα του ταξί κόλλησε, ήταν σίγουρη πως ο οδηγός συμμετείχε στη συνομιλία εναντίον της. Το γεγονός αυτό φανερώνει το φόβο της γυναίκας για το μέγεθος της επιρροής των ίδιων των εμπόρων.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης στις αποτελεσματικές ποινικές διώξεις αναμιγνύεται με το φόβο των αντιποίνων και καταλήγει στη διστακτικότητά τους να καταφύγουν στις αρχές.

«Υπάρχουν πολλές που περιμένουν να δουν τι θα συμβεί σε εμάς. Πολλές κοπέλες υποφέρουν. Φοβούνται... Πιστεύω ότι μετά από αυτό [τη δίκη, αν υπάρξει καταδίκη], πολλές θα μιλήσουν στην αστυνομία, εάν όμως η υπόθεση δεν πάει καλά, δεν θα πάνε στην αστυνομία.»

Η Έμιλι, θύμα εμπορίας που περιμένει την έκβαση της δίκης των εμπόρων της, τόνισε στη Διεθνή Αμνηστία ότι γυναίκες όπως η ίδια πρέπει να είναι σίγουρες ότι η αστυνομία μπορεί να τις προστατεύσει από τους εμπόρους προτού αποφασίσουν να μουν στη μακρά διαδικασία συνεργασίας με τις αρχές.²²

4. Εμπόδια στην προστασία και στην αρωγή

Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου ξεπερνούν τις παγίδες και αναγνωρίζονται ως θύματα εμπορίας, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σειρά εμποδίων στην άσκηση του δικαιώματός τους στην προστασία και στην αρωγή. Τα εν λόγω εμπόδια απορρέουν κυρίως από την έμφαση που δίνουν οι ελληνικές αρχές στην προσαγωγή των δραστών των εγκλημάτων εμπορίας στη δικαιοσύνη, και όχι στα δικαιώματα των γυναικών θυμάτων εμπορίας.

²² Συνέντευξη, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.

Προστασία με αντάλλαγμα τη συνεργασία

Υπό το υφιστάμενο σύστημα, μια υπήκοος τρίτης χώρας που χαρακτηρίζεται από τον εισαγγελέα ως «θύμα εμπορίας ανθρώπων», μετά την περίοδο περίσκεψης, μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα της στην προστασία και στην αρωγή μόνο εφόσον «συνεργαστεί» με τις αρχές. Αυτό ουσιαστικά δημιουργεί μια σχέση εξάρτησης ανάμεσα στην προστασία και τη δίωξη για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Μια τέτοια σχέση υπονομεύει το δικαίωμα των γυναικών στην προστασία και στην αρωγή ανεξαρτήτως της συνεργασίας τους.

Η προστασία για υπηκόους τρίτων χωρών εξασφαλίζεται δυνάμει του μεταναστευτικού νόμου (Ν. 3386/05), ο οποίος ορίζει ότι κάθε άτομο που πιθανολογείται ότι είναι θύμα εμπορίας ενημερώνεται για «τη δυνατότητα χορήγησης άδειας παραμονής περιορισμένης ισχύος, εφόσον [sic] συνεργάζεται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων» (Άρθρο 47 παράγραφος 1). Η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι μετά την αρχική περίοδο περίσκεψης, οι γυναίκες από τρίτες χώρες που διακινούνται στην Ελλάδα εξασφαλίζουν προστασία και αρωγή μόνο εφόσον τους χορηγηθεί άδεια παραμονής υπό την προϋπόθεση της συνεργασίας τους με τις αρχές. Για τις υπηκόους τρίτων χωρών, που αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα των θυμάτων εμπορίας, η μη συνεργασία με τις αρχές αποκλείει τη χορήγηση άδειας παραμονής με αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να αντιμετωπίζουν την απέλαση.

Τα δικαιώματα στην προστασία και στην αρωγή γίνονται σεβαστά μόνο για τα άτομα που συνεργάζονται στις ποινικές διαδικασίες μετά το τέλος της περιόδου περίσκεψης και μόνο για το διάστημα που εξακολουθούν να συνεργάζονται. Οι ελληνικές αρχές δεν παρέχουν αρωγή και προστασία στις γυναίκες που δεν συνεργάζονται μετά το τέλος της περιόδου περίσκεψης ή σταματούν να συνεργάζονται σε μεταγενέστερο στάδιο για βάσιμους λόγους, όπως τον φόβος αντιποίνων από τους εμπόρους τους, ή στις περιπτώσεις γυναικών όπου οι αρχές δεν διώκουν ενεργά τους πιθανολογούμενους εμπόρους.

Η απειλή της απέλασης

Σε περίπτωση που οι γυναίκες θύματα εμπορίας, που έχουν έτσι αναγνωριστεί, εκφράζουν την επιθυμία τους να επιστρέψουν στις χώρες τους, τα προσωπικά τους στοιχεία διαβιβάζονται στο Διεθνή Οργανισμό για τη Μετανάστευση (IOM), ο οποίος αναλαμβάνει τον επαναπατισμό τους.

Αντιθέτως, μια γυναίκα που αρχικά έχει αναγνωριστεί ως πιθανό θύμα εμπορίας αλλά δεν έχει συμφωνήσει να συνεργαστεί με τις αρχές, μπορεί να απελαθεί στη χώρα προέλευσής της. Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί για το γεγονός ότι η αδυναμία των ελληνικών αρχών να διενεργήσουν αξιολόγηση κινδύνων για κάθε γυναίκα πριν από την απέλασή της, όχι μόνο υπονομεύει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αλλά επίσης βάζει τις γυναίκες σε κίνδυνο περαιτέρω παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της επαναδιακίνησης.

«Αυτό ισοδυναμεί με εκβιασμό του θύματος», είπε ένας δικηγόρος στη Διεθνή Αμνηστία, τον Ιανουάριο του 2007. Οι γυναίκες αισθάνονται παγιδευμένες ανάμεσα στις απειλές των

εμπόρων εναντίον των ιδίων και των οικογενειών τους, και στην πίεση να συνεργαστούν με τις αρχές προκειμένου να εξασφαλίσουν άδεια παραμονής και μακροχρόνια προστασία και αρωγή. Οι γυναίκες θύματα εμπορίας που έχουν καταθέσει εναντίον εμπόρων στο δικαστήριο και στη συνέχεια έχουν δεχθεί απειλές, ζουν με το φόβο αφενός των αντιποίνων και αφετέρου της άρσης της προστασίας σε περίπτωση που αποφασίσουν να ανακαλέσουν τις κατηγορίες τους για τους εμπόρους.

Όπως επισήμανε ο ίδιος δικηγόρος, σε περιπτώσεις που εμπλέκονται άλλα σοβαρά εγκλήματα όπως φόνος και βιασμός, οι αρχές παίρνουν την πρωτοβουλία στις έρευνες και στις νομικές διαδικασίες. Σε περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων, η ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων με τη μορφή της μαρτυρίας της γυναίκας θύματος εμπορίας αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη της έρευνας. Αν η έρευνα καταλήξει στη σύλληψη των πιθανολογούμενων εμπόρων, αναμένεται από τη γυναίκα να συνεχίσει να συνεργάζεται με τις αρχές καταθέτοντας στο δικαστήριο. Αυτή η προσδοκία ασκεί πίεση στη γυναίκα, η οποία καλείται να επιλέξει ανάμεσα στα εξής: να συνεχίσει να λαμβάνει βοήθεια στην Ελλάδα, να επιλέξει τον εθελοντικό επαναπατρισμό, ή να υποκύψει στις απειλές των εμπόρων της και να αλλάξει ή να ανακαλέσει την αρχική κατάθεσή της.

Ανεπαρκής προστασία μαρτύρων

Οι γυναίκες αναφέρουν ότι δέχονται απειλές από τους εμπόρους τους αφού ζητήσουν αρωγή από τις αρχές, υπονοώντας ανεπάρκειες στο σύστημα προστασίας. Δικηγόροι και άλλα άτομα που εργάζονται με γυναίκες θύματα εμπορίας είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι οι αρχές δεν μπορούν να εγγυηθούν την αποτελεσματική προστασία των γυναικών, και ότι απαιτείται ένα σχέδιο προστασίας μαρτύρων για τις γυναίκες αυτές.

Η αστυνομική προστασία συνίσταται κυρίως στη συνοδεία των γυναικών στον ξενώνα όπου φιλοξενούνται στην αρχή της περιόδου περίσκεψης, και από τον ξενώνα στο δικαστήριο κατά τη διάρκεια της δίκης. Ωστόσο, ακόμη και κατά τη διάρκεια αυτών των περιόδων όταν υποτίθεται ότι προστατεύει τα θύματα εμπορίας, η αστυνομία δεν λαμβάνει πάντοτε μέτρα για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των απειλών. Εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας υπήρξαν μάρτυρες σε περιστατικά όπου οι αστυνομικοί δεν έλαβαν κανένα μέτρο για να αντιμετωπίσουν τη λεκτική βία και τις απειλητικές χειρονομίες που απεύθυναν οι δικηγόροι των πιθανολογούμενων εμπόρων στις γυναίκες που επρόκειτο να καταθέσουν στο δικαστήριο. Η λεκτική βία περιλάμβανε τη λέξη «πουτάνα».

Όσον αφορά τους ξενώνες, υποτίθεται ότι κρατούν τη διεύθυνσή τους μυστική, και ότι θεσπίζουν τους δικούς τους κανόνες σχετικά με το πόσο συχνά, με ποιον, και σύμφωνα με ποιες διαδικασίες επιτρέπεται στις γυναίκες να βγαίνουν μόνες έξω. Ωστόσο, οι διευθύνσεις των ξενώνων ή των κέντρων προστασίας έχουν γίνει γνωστές σε όλους. Επίσης, κάποιες γυναίκες δεν τηρούν τις διαδικασίες ασφαλείας. Οι έμποροι έχουν προσεγγίσει τις γυναίκες ενόσω αυτές ζουν στους ξενώνες, ή τους φίλους τους, και έχουν εκτοξεύσει απειλές.

Ένας αξιωματικός της Ομάδας Anti-trafficking επισήμανε στη Διεθνή Αμνηστία ότι υπήρχε κάποιο σύστημα προστασίας μαρτύρων στο πλαίσιο της Ομάδας καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, όμως καμία γυναίκα θύμα εμπορίας που είχε την πρόθεση να

καταθέσει δεν ήθελε να μπει στο σύστημα επειδή προϋπέθετε την αλλαγή της ταυτότητάς της. Ωστόσο, δικηγόροι, εργαζόμενοι σε ΜΚΟ και γυναίκες θύματα εμπορίας με τους οποίους μίλησε η Διεθνής Αμνηστία δήλωσαν ότι κανείς δεν είχε προσφέρει τέτοιου είδους προστασίας στις γυναίκες και ότι δεν γνώριζαν την ύπαρξη τέτοιου πλαισίου.

Οι γυναίκες θύματα εμπορίας που παρέχουν πληροφορίες στις αρχές και ζητούν εθελοντικό επαναπατρισμό μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους σύμφωνα με τον ΙΟΜ αφού δώσουν κατάθεση στην αστυνομία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ωστόσο, η δίκη λαμβάνει χώρα μόνο εφόσον μια άλλη γυναίκα θύμα εμπορίας συμφωνήσει να καταθέσει εναντίον των πιθανολογούμενων εμπόρων στο δικαστήριο ή εάν η επαναπατρισμένη γυναίκα συμφωνήσει να επιστρέψει στην Ελλάδα για να δώσει στοιχεία. Οι γυναίκες συχνά δεν επιστρέφουν λόγω της ανεπαρκούς προστασίας που τους παρέχεται όσο βρίσκονται στην Ελλάδα.

Η ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων έρευνας μπορεί να μειώσει την εξάρτηση από τη μαρτυρία της γυναίκας. Οι μάρτυρες, συμπεριλαμβανομένων όσων επιστρέψουν στην Ελλάδα μετά τον επαναπατρισμό τους για να δώσουν στοιχεία εναντίον των εμπόρων, πρέπει να δικαιούνται προστασίας μαρτύρων. Η σωματική ασφάλεια στο δικαστήριο πρέπει να εξασφαλίζεται, ενώ πρέπει να αναπτυχθούν τρόποι ώστε μειωθεί το ψυχολογικό στρες που βιώνουν κατά την κατάθεση· για παράδειγμα, μέσω της χρήσης οπτικοακουστικού εξοπλισμού που επιτρέπει στη γυναίκα να καταθέτει από διαφορετικό μέρος, είτε εντός της Ελλάδας είτε από το εξωτερικό.

Πολύ σύντομη περίοδος επίσκεψης

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων όρισε τη διάρκεια της περιόδου επίσκεψης, κατά την οποία τα θύματα εμπορίας μπορούν να σκεφτούν αν θα συνεργαστούν με τις αρχές, σε τουλάχιστον 30 ημέρες. Η αιτιολογική έκθεση της σύμβασης τονίζει ότι η περίοδος επίσκεψης πρέπει να ωφελεί την ίδια τη γυναίκα, και εν συνεχεία το δικαστήριο το οποίο θα εξασφαλίζει ότι η γυναίκα είναι ικανή να δώσει μια σαφή και νηφάλια κατά το δυνατόν κατάθεση. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνωρίζει ότι πολλές χώρες προβλέπουν ελάχιστη περίοδο επίσκεψης με διάρκεια μεγαλύτερη των 30 ημερών και ότι η ομάδα εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εμπορία ανθρώπων συνιστά η ελάχιστη περίοδος να αυξηθεί σε τουλάχιστον τρεις μήνες.

Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι μια τέτοια παράταση παρέχει καλύτερες εγγυήσεις προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η απόφαση της γυναίκας θύματος εμπορίας να συνεργαστεί έχει ληφθεί ελεύθερα και είναι «ενήμερωμένη». Επίσης, δίνει περισσότερο χρόνο για την ψυχολογική στήριξη.

Οι αξιωματούχοι της Ομάδας Anti-trafficking είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι την τελευταία διετία οι περισσότερες γυναίκες είτε δεν ζήτησαν περίοδο επίσκεψης είτε συμφώνησαν να συνεργαστούν πριν από τη λήξη της περιόδου των 30 ημερών – ουδεμία γυναίκα, τόνισαν, στην οποία είχε δοθεί περίοδος επίσκεψης, επέλεξε να μην συνεργαστεί. Κάτι τέτοιο μπορεί να υποδεικνύει την προθυμία τους να συνεργαστούν, ωστόσο μπορεί επίσης να σημαίνει ότι οι γυναίκες λαμβάνουν την απόφαση να συνεργαστούν υπό πίεση.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί στην Ελλάδα είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι οι γυναίκες θύματα εμπορίας χρειάζονται μεγαλύτερη περίοδο περίσκεψης. Για πολλές γυναίκες, η εμπειρία της βίας ή του εξαναγκασμού τις συνοδεύει για πολύ καιρό. Όπως επισήμανε ένας εργαζόμενος σε ξενώνα, πολλές γυναίκες προσπαθούν να αποστασιοποιηθούν από την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν, με κάθε δυνατό τρόπο. «Το πρώτο πράγμα που κάνουν είναι να βάζουν πλυντήριο – πολλά πλυντήρια, ξανά και ξανά. Αν υπήρχε τρόπος να κάψουν τα πάντα, μάλλον θα το έκαναν». Σε πολλές περιπτώσεις, αυτή η εμπειρία παραμένει σημείο αναφοράς καθόλη την περίοδο όπου λαμβάνουν προστασία και αρωγή, και κατά την οποία αναμένεται επίσης από αυτές να λειτουργήσουν ως μάρτυρες κατά των εμπόρων τους.

Οι αρχές βασίζονται στο προσωπικό των ξενώνων προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες θύματα εμπορίας είναι πρόθυμες να συνεργαστούν για όσο διάστημα μένουν εκεί. Οι ΜΚΟ που συνεργάζονται με γυναίκες θύματα εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση είναι λίγες, με ανεπαρκείς πόρους, και βασίζονται σε εθελοντές. Επιπλέον, η εξάρτηση από το προσωπικό των ξενώνων προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεργασία των γυναικών μπορεί να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων, η οποία μπορεί να διακυβεύσει το δικαίωμα της γυναίκας να αποφασίσει ελεύθερα για το αν θα συνεργαστεί με τις αρχές ή όχι.

Μακρές δικαστικές διαδικασίες και περιορισμένη πρόσβαση σε επανόρθωση

Ως το 2007 μόνο μία υπόθεση εμπορίας ανθρώπων, στην οποία οι έμποροι καταδικάστηκαν σε πολυετή φυλάκιση, έφτασε στο στάδιο της έφεσης. Οι συνεχείς καθυστερήσεις που δεν επιτρέπουν την ολοκλήρωση των δικαστικών διαδικασιών παρατείνουν την περίοδο κατά την οποία οι γυναίκες θύματα εμπορίας που έχουν συμφωνήσει να καταθέσουν πρέπει να ζουν με το φόβο των αντιπάλων. Το ελληνικό δικαστικό σύστημα, υπερφορτωμένο και με χρόνιες ελλείψεις όσον αφορά το προσωπικό και την υλική υποδομή, μπορεί να χρειαστεί αρκετά χρόνια ή και περισσότερα για να φέρει μια υπόθεση στα δικαστήρια και ακόμη περισσότερα για να λάβει μια αμετάκλητη απόφαση, όπως έχει ήδη επισημάνει η Διεθνή Αμνηστία σε προηγούμενα έγγραφα της.²³

Σε μια δίκη για εμπορία ανθρώπων που παρακολούθησαν οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας το 2006 και 2007, η μόνιμη ανησυχία τόσο της εισαγγελίας όσο και του προσωπικού του ξενώνα στον οποίο είχε αρχικά φιλοξενηθεί η γυναίκα ήταν αν η τελευταία θα ανακαλούσε τις καταθέσεις της. Η αρμόδια για την υπόθεση κοινωνική λειτουργός και μια από τις γυναίκες είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι οι έμποροι είχαν απειλήσει τις γυναίκες και τους συνεργάτες τους στην Ελλάδα και στη συνέχεια τις οικογένειές τους στη χώρα προέλευσής τους, και τελικά κατέφυγαν στην δωροδοκία προκειμένου να τις πείσουν να ανακαλέσουν τις καταθέσεις τους. Στην περίπτωση αυτή, αυτό που απασχολούσε κυρίως τη γυναίκα, σχεδόν δύο χρόνια μετά την πρώτη κατάθεσή της ενώπιον του δικαστηρίου, ήταν να ολοκληρωθεί η δίκη. Βρισκόταν σε μια διαρκή κατάσταση άγχους και αδυνατούσε να κάνει

²³ Βλ. έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, *Ελλάδα: στη σκιά της ατιμωρησίας - Κακομεταχείριση και κακή χρήση πυροβόλων όπλων* (AI Index: EUR 25/022/2002).

μια νέα αρχή στη ζωή της. «Κάθε φορά που πηγαίνω [στο δικαστήριο] δεν φτάνουν σε μια απόφαση και νιώθω να χάνω τα λογικά μου.»

Η Ζοζεφίν μεταφέρθηκε στην Ελλάδα αφού της υποσχέθηκαν μια ασφαλή δουλειά και μια ζωή στην Ευρώπη. Το «ασφαλές πέρασμά» της στην Ελλάδα ρυθμίστηκε από ανθρώπους που εμπιστευόταν. Αργότερα ανακάλυψε ότι ήταν συνεργάτες των εμπόρων της. Της έδωσαν ψεύτικα έγγραφα, τα οποία έπρεπε να πληρώσει από τα έσοδά της. Στην Ελλάδα, υποχρεώθηκε να χορεύει σε ένα κλαμπ στριπτιζ και να έχει σεξουαλική επαφή με πελάτες ώστε να ξεπληρώσει το χρέος που όπως ανακάλυψε ανερχόταν σε χιλιάδες ευρώ. Για να την αναγκάσουν να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις τους, οι έμποροι έκαιγαν το πρόσωπό της με τσιγάρα και την κατέβρεχαν με καυτό ή παγωμένο νερό. Με την απόφασή της να συνεργαστεί με τις αρχές, υποχρεώθηκε να αντιμετωπίσει τους εμπόρους της στο δικαστήριο, σε κάθε στάδιο της δίκης, και να περιμένει τη σειρά της για κατάθεση.

Η απαίτηση συνεργασίας με τις αρχές καταπονεί ψυχολογικά τις γυναίκες για όσο διάστημα διαρκούν οι δικαστικές διαδικασίες και ενισχύει το ενδεχόμενο να υποκύψουν στις απειλές των εμπόρων.

Μόνο μετά την καταδίκη του εμπόρου, μπορεί μια γυναίκα θύμα εμπορίας να ζητήσει επανόρθωση, συμπεριλαμβανομένης της αποζημίωσης και της αποκατάστασης, μέσω της άσκησης αστικών αγωγών. Ωστόσο, δεν είναι επιλέξιμη για νομική βοήθεια προκειμένου να δρομολογήσει τις αστικές διαδικασίες, γεγονός που υπονομεύει σοβαρά το δικαίωμά της σε αποζημίωση.

Περίθαλψη και αρωγή ασυμβίβαστες με την ένταξη

Δυνάμει της ελληνικής νομοθεσίας, οι γυναίκες μπορούν να λάβουν δωρεάν ιατρική, φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη καθόλη τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία δικαιούνται προστασία και αρωγή. Το επίπεδο της περίθαλψης υπερβαίνει την υποχρέωση για ελάχιστη επείγουσα φροντίδα όπως ορίζεται στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων. Ωστόσο, πολλές γυναίκες δυσκολεύονται να αποκτήσουν πρόσβαση στα κρατικά νοσοκομεία λόγω της άγνοιας εκ μέρους του ιατρικού προσωπικού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και τη νομοθεσία για την εμπορία ανθρώπων. Όπως επισήμανε ένας εργαζόμενος ΜΚΟ στη Διεθνή Αμνηστία:

«Μόνο όταν συνοδεύουμε τα θύματα στο νοσοκομείο και εξηγούμε στο προσωπικό πώς έχουν τα πράγματα, τι ορίζει το [Προεδρικό] Διάταγμα [του 2003], καθώς και το γεγονός ότι η οργάνωσή μας, παρότι δεν βρίσκεται στον κατάλογο των οργανώσεων που αναφέρονται στο Διάταγμα [βλ. κεφάλαιο 5], έχει συνάψει μνημόνιο συνεργασίας με τις αρχές για την παροχή αρωγής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, συμφωνούν να εξετάσουν το περιστατικό. Στην πραγματικότητα, είμαστε κάθε φορά υποχρεωμένοι να κουβαλούμε στο νοσοκομείο έναν τεράστιο φάκελο με όλα τα σχετικά έγγραφα.»

Μακροχρόνια προβλήματα υγείας συντείνουν, όπως αναφέρεται, σε μερικές περιπτώσεις στην ανικανότητα των θυμάτων εμπορίας να βρουν εργασία. Τα περισσότερα προβλήματα

συνδέονται με την κακοποίηση που έχουν υποστεί οι γυναίκες όσο βρίσκονται στα χέρια των εμπόρων τους.

Η βελτίωση της προστασίας των γυναικών θυμάτων εμπορίας θα πρέπει να περιλαμβάνει την έμφαση στην ένταξή τους, σύμφωνα με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (Άρθρο 12). Παρότι η νομοθεσία ορίζει σειρά θετικών μέτρων για την εξασφάλιση της ένταξης, ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζονται τα εν λόγω μέτρα ποικίλει και μπορεί να εξαρτάται από την ικανότητα του ξενώνα. Στους κρατικούς ξενώνες, οι γυναίκες περιορίζονται στους χώρους του ξενώνα και οι δραστηριότητές τους παρακολουθούνται προσεκτικά. Ορισμένοι ξενώνες ΜΚΟ, ωστόσο, επιτρέπουν με το πέρασμα του χρόνου σε κάποιες γυναίκες να ελέγχουν περισσότερο τη ζωή τους, για παράδειγμα να κάνουν μόνες τους τα ψώνια.

Οι δραστηριότητες που συμβάλλουν στη διαδικασία ένταξης, όπως η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, μπορεί να οργανωθούν από τον ξενώνα σε συνεργασία με τους υπευθύνους των τμημάτων διδασκαλίας. Οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες, ωστόσο, όπως χορός ή ζωγραφική, οργανώνονται κυρίως από τους ξενώνες ΜΚΟ και από εθελοντές. Αυτή η πολυμορφία επηρεάζει τον τρόπο που βιώνεται η κοινωνική ένταξη και μπορεί να έχει αντίκτυπο στις αποφάσεις του θύματος εμπορίας όσον αφορά τη ζωή του μετά τον ξενώνα, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης που αφορά τον επαναπατρισμό του.

Οι ανήλικοι μπορούν να πάνε σε δημόσια σχολεία που διαθέτουν τάξεις υποδοχής και παιδαγωγικά ή διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Ωστόσο, δεν υπάρχει άλλη πρόβλεψη για περιοχές όπου δεν υφίστανται ήδη αυτές οι ευκολίες, με εξαίρεση τα παιδιά ηλικίας 15 έως 18 που μπορούν να εγγραφούν σε ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Έως την ηλικία των 23 ετών, οι γυναίκες θύματα εμπορίας μπορούν να εγγραφούν σε προγράμματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα.

5. Η εμπορία ανθρώπων στην εθνική νομοθεσία

Η εμπορία ανθρώπων θεωρείται έγκλημα δυνάμει του Ν. 3064/02 «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών». Το άρθρο 8 του εν λόγω νόμου τροποποιεί το άρθρο 351 του ελληνικού Ποινικού Κώδικα, προσαρμόζοντας τον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων στον ορισμό που χρησιμοποιείται στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (βλ. Εισαγωγή).

Ο Ποινικός Κώδικας, όπως τροποποιήθηκε το 2002, ορίζει για πρώτη φορά ότι η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και η προσωπική και γενετήσια ελευθερία των θυμάτων εμπορίας πρέπει να προστατεύονται. Προβλέπει έως και 10ετείς ποινές φυλάκισης για την εμπορία ανθρώπων, που συνιστά κακούργημα, και μεγαλύτερες ποινές σε ορισμένες περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν το θύμα της εμπορίας είναι παιδί. Η τροποποίηση διευκρινίζει ότι τα θύματα εμπορίας πρέπει να λαμβάνουν αρωγή για τη στέγαση, τη διατροφή, τη διαβίωση, την

περίθαλψη και την ψυχολογική στήριξή τους, καθώς και για την εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα ενώ, για τους ανηλίκους, λαμβάνεται μέριμνα για την ένταξή τους σε προγράμματα σχετικά με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτισή τους. Επίσης, προβλέπει αναστολή της απέλασης για άτομα που «βρίσκονται παράνομα στη χώρα» μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης στην ποινική δίκη κατά του υπαιτίου.

Σωματεμπορία

1. Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας προσλαμβάνει, μεταφέρει ή προωθεί εντός ή εκτός της επικράτειας, κατακρατεί, υποθάλπει, παραδίδει με ή χωρίς αντάλλαγμα σε άλλον ή παραλαμβάνει από άλλον πρόσωπο με σκοπό να προβεί ο ίδιος ή άλλος στη γενετήσια εκμετάλλευσή του τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων έως πενήντα χιλιάδων ευρώ..
2. Με την ποινή της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται ο υπαίτιος αν, για να πετύχει τον ίδιο σκοπό, αποσπά τη συναίνεση προσώπου με τη χρήση απατηλών μέσων ή το παρασύρει, εκμεταλλευόμενος την ευάλωτη θέση του με υποσχέσεις, δώρα, πληρωμές ή παροχή άλλων ωφελημάτων.
3. Όποιος εν γνώσει ενεργεί ασελγή πράξη με πρόσωπο το οποίο τελεί υπό τις συνθήκες που περιγράφονται στις παραγράφους 1 και 2 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.
4. Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως εκατό χιλιάδων ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, αν η πράξη:
 - (α) στρέφεται κατά ανηλίκου ή συνδέεται με την πνευματική αδυναμία ή την κουφότητα του παθόντος.
 - (β) τελέστηκε από ένα από τα πρόσωπα που αναφέρονται στο στοιχείο γ της παραγράφου 2 του άρθρου 349²⁴
 - (γ) συνδέεται με την παράνομη είσοδο, παραμονή ή έξοδο του παθόντος από τη χώρα
 - (δ) τελείται κατ' επάγγελμα
 - (ε) τελείται από υπάλληλο ο οποίος κατά την άσκηση της υπηρεσίας του ή επωφελούμενος από την ιδιότητά του αυτή διαπράττει ή συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στην πράξη ή
 - (στ) είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος.
5. Αν κάποια από τις πράξεις της πρώτης και δεύτερης παραγράφου είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη.
6. Η κατά τις προηγούμενες παραγράφους γενετήσια εκμετάλλευση συνίσταται στην επιχείρηση από κερδοσκοπία οποιασδήποτε ασελγούς πράξης ή στη χρησιμοποίηση από κερδοσκοπία του σώματος, της φωνής ή της εικόνας προσώπου για την πραγματική ή προσποιητή επιχείρηση τέτοιας πράξης ή για την παροχή εργασίας ή υπηρεσιών που αποσκοπούν στη γενετήσια διέγερση.
(Ελληνικός Ποινικός Κώδικας, Άρθρο 351)

²⁴ Από τον ανιόντα συγγενή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή από θετό γονέα, σύζυγο, επίτροπο ή από άλλον στον οποίο έχουν εμπιστευθεί τον ανήλικο για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη, έστω και προσωρινή.

Ωστόσο, το Άρθρο 349 του Ποινικού Κώδικα (όπως τροποποιήθηκε από το Άρθρο 7 του Ν. 3064/02) για τη «μαστροπεία» χρησιμοποιείται στην πράξη συχνά για τη δίωξη ατόμων σε περιπτώσεις που μπορεί στην πραγματικότητα να εμπλέκουν την εμπορία ανθρώπων. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι δράστες τέτοιων εγκλημάτων διαφεύγουν της δικαιοσύνης, δεδομένου ότι τιμωρούνται με ελαφρότερες ποινές που επιβάλλονται για τη μαστροπεία, η οποία αποτελεί πλημμέλημα και όχι κακούργημα.

Οι παράμετροι της προστασίας και της αρωγής για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων διευκρινίζονται ρητώς στο Προεδρικό Διάταγμα 233 του 2003. Το Διάταγμα καλύπτει τόσο τα θύματα εμπορίας ανθρώπων όσο και τα θύματα εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τα θύματα «μαστροπείας». Τα θύματα αυτά έχουν δικαίωμα σε αστυνομική προστασία, στέγαση, εκπαίδευση για τα άτομα ηλικίας έως 23 ετών, περίθαλψη, και εξασφάλιση νομικού παραστάτη και διερμηνέα. Η αρωγή παρέχεται εφόσον οι πιθανολογούμενοι έμποροι έχουν προσαχθεί στη δικαιοσύνη ή το θύμα εμπορίας έχει προσφύγει στις υπηρεσίες που αναφέρονται στο παράρτημα του Διατάγματος. Το 2006 και το 2007 ο κατάλογος των υπηρεσιών και των μονάδων παροχής προστασίας και αρωγής ήταν κατά μέγα μέρος παρωχημένος, και δεν περιλάμβανε τις πολυάριθμες ΜΚΟ που παρέχουν ουσιαστικά υπηρεσίες στις γυναίκες θύματα εμπορίας. Ως εκ τούτου, μερικές φορές οι εν λόγω ΜΚΟ αδυνατούν να εξασφαλίζουν άδεια και πρόσβαση σε επιπρόσθετες υπηρεσίες για τα θύματα εμπορίας, όπως η περίθαλψη. Αρωγή παρέχεται για όσο διάστημα οι εξουσιοδοτημένες μονάδες παροχής προστασίας και αρωγής αξιολογούν ότι οι γυναίκες θύματα εμπορίας βρίσκονται σε κίνδυνο. Οι κρατικές και τοπικές αρχές ενθαρρύνονται να συνάπτουν συμφωνίες συνεργασίας με μη κερδοσκοπικές ΜΚΟ προκειμένου να παρέχουν προστασία και αρωγή «σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις».

Ωστόσο, ο Ν. 3386/05 επιβάλλει περιορισμούς στα γενικά μέτρα προστασίας που περιγράφονται στο Διάταγμα, όσον αφορά τους υπηκόους τρίτων χωρών. Ο εν λόγω νόμος με τίτλο «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια», ή αλλιώς μεταναστευτικός νόμος, περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για τις γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών που «χαρακτηρίζονται» ως «θύματα εμπορίας». Οι γυναίκες αυτές μπορούν να αποκτήσουν άδειες διαμονής και εργασίας εφόσον συνεργαστούν στις ποινικές διαδικασίες.

Για τους ανηλίκους ισχύουν ειδικές διατάξεις: καταβάλλονται προσπάθειες να προσδιοριστεί η ταυτότητά τους και να τεκμηριωθεί το γεγονός ότι είναι ασυνόδευτοι, να εντοπιστούν οι οικογένειές τους και να εξασφαλιστεί νομική εκπροσώπηση.

Συστάσεις

Η Διεθνής Αμνηστία απευθύνει έκκληση στις ελληνικές αρχές να προβούν στα εξής:

Αναγνώριση των γυναικών που μπορεί να έχουν πέσει θύματα εμπορίας ανθρώπων

- παροχή αντικειμενικών κριτηρίων σε όλους τους αστυνομικούς για την αναγνώριση των γυναικών θυμάτων εμπορίας, καθώς και σχετικής κατάρτισης·
- λήψη μέτρων ώστε να επιφέρουν «αλλαγές των παραδοσιακών πατριαρχικών απόψεων και των στερεοτύπων ρόλων των φύλων», όπως συστήνει η CEDAW·
- διευκόλυνση των αναφορών από τα θύματα, σχετικά με την εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, μέσω της ενίσχυσης των πόρων, ώστε οι τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας είναι να πολύγλωσσες και να λειτουργούν σε 24ωρη βάση.

Ενίσχυση της νομικής κάλυψης

- τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η παροχή προστασίας και αρωγής στις γυναίκες θύματα εμπορίας δεν εξαρτάται από τη μαρτυρία τους σε ποινικές διαδικασίες κατά των πιθανολογούμενων εμπόρων τους·
- παράταση της περιόδου περίσκεψης προκειμένου ένα άτομο να έχει επαρκή χρόνο ώστε να δεχθεί βοήθεια και να συνέλθει από τη δοκιμασία, αλλά και να λάβει μια ενημερωμένη απόφαση·
- επικύρωση και πλήρης εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων.

Προάσπιση του δικαιώματος στην προστασία και στην αρωγή

- περιορισμός της εξάρτησης από τη μαρτυρία του θύματος εμπορίας, ως προϋπόθεση για τη δίωξη·
- εξασφάλιση, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του κατηγορούμενου, των δικαιωμάτων του θύματος εμπορίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόβλεψης για κατάθεση μέσω οπτικοακουστικού εξοπλισμού·
- βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών θυμάτων εμπορίας σε προγράμματα προστασίας μαρτύρων:
 - ενημέρωση των γυναικών για την ύπαρξη τέτοιων προγραμμάτων·

- διεύρυνση του φάσματος των εν λόγω προγραμμάτων ώστε να περιλαμβάνουν τη μετεγκατάσταση σε άλλες χώρες·
- λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την εξάλειψη αδικαιολόγητων καθυστερήσεων στις ποινικές δίκες κατά των φερόμενων ως δραστών·
- εξασφάλιση προστασίας στις γυναίκες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δίκη των πιθανολογούμενων εμπόρων.

Εξασφάλιση επανόρθωσης και αποκατάστασης

- παροχή νομικής βοήθειας στις γυναίκες θύματα εμπορίας όσον αφορά τις νομικές διαδικασίες με στόχο την επανόρθωση, συμπεριλαμβανομένης της αποζημίωσης·
- πλήρης εφαρμογή του Προεδρικού Διατάγματος 233 του 2003, το οποίο απαιτεί από τις αρχές να παρέχουν προστασία και αρωγή σε όλα τα «θύματα εμπορίας ανθρώπων»:
 - ανανεώνοντας τακτικά τον κατάλογο των υπηρεσιών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) που έχουν δικαίωμα να παρέχουν προστασία και αρωγή σε γυναίκες θύματα εμπορίας προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να ζητούν υπηρεσίες, όπως περίθαλψη·
 - ενημερώνοντας τους σχετικούς φορείς, όπως τους πάροχους υπηρεσιών περίθαλψης, σχετικά με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο Διάταγμα.